Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2023-2026: kansainvälinen kehitysyhteistyö

Fingon lausunto Eduskunnan ulkoasianvaliokunnalle 19.4.2022

Julkisen talouden suunnitelma kohdistaa 40 miljoonan euron suuruisen leikkauksen varsinaisen kehitysyhteistyön osalta. Tämä oli 5 miljoonaa euroa enemmän, kun viime vuonna linjattu säästösuunnitelma.

Vaikka hallitus julkisen talouden suunnitelmassa toisti pyrkivänsä YK-sitoumukseen eli käyttämään 0,7 % bruttokansantulosta kehitysyhteistyöhön, laskee 40 miljoonan euron leikkaus kehitysyhteistyön tason tulevina vuosina alle tämän vuoden 0,49 prosentin tason. Kehyskaudella kehitysyhteistyömäärärahat ovat vain noin 0,45 % suhteessa bruttokansantuloon vuosittain.

Fingo haluaa kiinnittää huomiota julkisen talouden suunnitelman ja kehitysyhteistyön määrärahojen suhteen neljään asiaan:

1. 40 miljoonan leikkauksen ei tule kohdistua kokonaisuudessaan varsinaiseen kehitysyhteistyöhön.

- **Suomen ei tule tinkiä globaalista vastuustaan, kuten sitoumuksistaan hillitä ilmastonmuutosta, vähentää eriarvoisuutta ja edistää kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista.**

Kehitysyhteistyöstä leikkaaminen on valtava isku nyt, kun tarve on mitä suurin. COVID-19 pandemia vaikutti kehitykseen kaikkialla maailmassa, mutta erityisesti alemman tulotason maissa se vei kehitystä taaksepäin, vaaransi peruspalveluiden saavutettavuutta ja uhkasi ihmisten toimeentuloa. Yli 100 miljoonan ihmisen on arvioitu vajonneen pandemian vuoksi köyhyyteen. Lisäksi pandemia syvensi eriarvoisuutta entisestään. Oxfamin uusimman tutkimuksen mukaan eriarvoisuuden seuraukset johtavat kuolemaan joka neljäs sekunti[1].

Sota Ukrainassa on lisännyt humanitaarisen avun tarvetta, joka oli jo ennätyksellinen ottaen huomioon pitkittyneet kriisit esimerkiksi Jemenissä, Syyriassa ja Afganistanissa. Ukrainan sodalla on myös muun muassa ruoan, lannoitteiden ja energian hintaan kohdistuvia vaikutuksia, jotka taas keskinäisriippuvaisessa maailmassamme haastavat esimerkiksi Itä-Afrikan kuivuudesta johtuvaan nälänhätään vastaamista.

Kehitysyhteistyöllä saavutettuja, pandemian ja sodan uhkaamia valtavia tuloksia ei pidä menettää. Kehitysyhteistyöllä edistetään rauhaa ja vakautta pitkällä aikavälillä. Kehitysyhteistyöllä on erityinen

[1] https://oxfamilibrary.openrepository.com/bitstream/handle/10546/621341/bp-inequality-kills-170122-en.pdf

merkitys inhimillisen turvallisuuden edistämisessä, jotta kansalaiset voivat elää vapaana pelosta ja puutteesta.

Kansalaisyhteiskunnan tilan puolustaminen on välttämätöntä ihmisoikeuksien saavuttamiseksi sekä demokratian, tasa-arvon ja oikeusvaltioperiaatteiden edistämiseksi. Kansalaisyhteiskunnan tilan ja sananvapauden suojelu pitää yllä kansalaisten ja hallitusten välistä yhteiskuntasopimusta ja edistää vakautta.

2. Leikkauksen vaikutukset heikoimmassa asemassa oleviin on minimoitava.

- **Suomen tulee varmistaa, että kehitysyhteistyöllä autetaan kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia ihmisiä ja ohjata vähintään 0,2 prosenttia bruttokansantulosta LDC-maille kansainvälisten sitoumustemme mukaisesti.**
- **Järjestöjen kehitysyhteistyörahoituksen suhteellisen osuuden kasvu Suomen kehitysyhteistyörahoituksesta on turvattava.**
- **Sitoumuksesta sukupuolten välistä tasa-arvoa edistävän kehitysyhteistyön osuudesta (85 %) tulee pitää kiinni ja sopia keinoista sen toteuttamiseksi.**

Eriarvoisuus on kehityshaasteiden ytimessä. Sillä on suoria vaikutuksia Suomen tavoitteiden, naisten ja tyttöjen oikeuksien, kestävän talouden, ilmastotoimien ja rauhanomaisten, kriisinkestävien yhteiskuntien saavuttamiseen. Köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentäminen ovat keskeisiä päämääriä sekä kestävän kehityksen agendalla että Suomen kehityspolitiikassa.

Kehitysyhteistyörahoitusta leikattaessa tulee pitää huolta siitä, että vaikutukset maailman köyhimpiin ja heikoimmassa asemassa oleviin ihmisiin ovat mahdollisimman pienet.

Marinin hallituksen ohjelmaan on kirjattu, että Suomi tähtää YK:n tavoitteeseen käyttää 0,2% BTKL:sta tukena vähiten kehittyneille maille. Tavoitteessa pysyminen on tärkeää, koska globaali eriarvoisuus on kasvanut entisestään myös koronapandemian seurauksena. Kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n keskeinen periaate on, että ketään ei jätetä jälkeen, mikä vaatii erityistä huomiota vähiten kehittyneisiin maihin.

Kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön määrällistä tukea on lisätty tällä hallituskaudella, mutta huippuvuosista ollaan edelleen kaukana. Vuonna 2022 osuus oli noin 12,5 prosenttia varsinaisesta kehitysyhteistyöstä, kun taas vuonna 2015 järjestöille kanavoitiin yli 14 prosenttia varsinaisesta kehitysyhteistyörahoituksesta.

Järjestöjen työ on riippumattomien arvioiden mukaan tehokasta ja tuloksellista, minkä lisäksi järjestöt saavuttavat kaikkein heikoimmassa asemassa olevat ihmiset ruohonjuuritasolla sellaisissa paikoissa, mihin muiden toimijoiden apu ei yllä. Järjestöt ovat niin koronapandemian kuin Ukrainan sodan syttymisen jälkeen jälleen osoittaneet kykynsä tavoittaa eniten tukea tarvinneita ihmisiä. Heillä on osaamista ja verkostoja työskennellä niiden kanssa, joihin kriisien vaikeimmat seuraukset kohdistuvat eriarvoistavien sosiaalisten normien ja syrjivien, esimerkiksi sukupuoleen, vammaisuuteen, ikään tai rodullisuuteen liittyvien rakenteiden takia.

3. Suomen on saavutettava 0,7 prosentin sitoumus vuoteen 2030 mennessä.

- **Suomen tulee laatia mitä pikimmin konkreettinen suunnitelma kehitysyhteistyömäärärahojen nostamiseksi 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta.**

Kehitysyhteistyömäärärahat ovat vaihdelleet hallituskausien välillä merkittävästi, mikä vaikeuttaa pitkäjänteistä ja tuloksellista työtä. Ennakoitavuus ja pitkäjänteisyys ovat laadukkaan ja tuloksellisen kehitysyhteistyön edellytyksiä. Kehittyvät maat voivat näin toteuttaa kansallisia kehitysohjelmiaan suunnitelman mukaisesti. Tämä huomioitiin hallitusohjelmassa, jossa sitouduttiin tiekartan laatimiselle kehitysyhteistyön rahoituksen nostamiseksi YK:n suosittelemaan 0,7% bruttokansantulosta.

Hallituskauden ensimmäisinä vuosina rahoituksen taso nousikin kiitettävästi: 0,36 prosentin tasosta (2018) noustiin vuonna 2021 0,5 prosentin tasolle. Myös vuonna 2020 koronapandemian keskellä Suomi osoitti globaalia vastuuta ollen yksi niistä 16 OECD-maasta, jotka lisäsivät kehitysyhteistyömäärärahojaan. Suomi pääsi tänä vuonna jo lähemmäs pohjoismaisia naapureita, jotka ovat saavuttaneet 0,7 tavoitteen vuosikymmeniä sitten (OECD 2021: Ruotsi 0,92 %, Norja 0,93 %, Tanska 0,70 %).

Syksyn 2021 kehyspäätös ja julkisen talouden suunnitelma 2022-2025 käänsivät kuitenkin suunnan laskuun: vuonna 2022 BKTL-osuus laskee 0,49 ja leikkausten jälkeen siitä edelleen.

Hallitus toteaa tähtäävänsä edelleen YK-sitoumuksen mukaiseen tavoitteeseen käyttää 0,7 % bruttokansantulosta kehitysyhteistyöhön, mutta leikkaukset huomioon ottaen on vaikea nähdä, miten tämä toteutuu.

4. Suomen on kunnioitettava ilmastorahoitustavoitteittaan

- **Painotus ilmastorahoitukseen ei saa vähentää rahoitusta muista kehitysyhteistyön painopisteistä, kuten koulutuksesta, luonnon monimuotoisuuden suojelusta tai terveydenhuollosta.**
- **Ilmastorahoitusta tulisi kohdentaa oikeudenmukaisesti, eli ensisijaisesti ilmastonmuutoksen vaikutuksille eniten alttiiden tukemiseen ja hidastamaan eriarvoisuuden kasvua.**

Julkisen talouden suunnitelmassa otetaan huomioon Venäjän hyökkäystoimien entisestään lisäämää ja nopeuttamaa tarvetta irtautua ulkomaisesta fossiilienergiasta ja vauhdittaa vihreää siirtymää yhteiskunnan eri sektoreilla.

Jo hallituksen neuvotteluissa vuoden 2022 talousarvioesityksestä hyväksyttiin kirjaukset kansainvälisestä ilmastorahoituksesta tärkeänä osana Suomen ilmastopolitiikan kokonaisuutta. Kansainvälinen ilmastorahoitus muodostaakin merkittävän osan Suomen kehitysyhteistyöstä. Suomen vuosittain myöntämä 200 miljoonaa euroa ei ratkaise ilmastokriisiä, mutta huolellisesti kohdennettuna se voi turvata heikoimmassa asemassa olevien oikeutta kehitykseen ja ihmisarvoiseen elämään.

Koska ilmastorahoitusta maksetaan kehitysyhteistyövaroista, riskinä on, että se vähentää köyhyyden poistamiseen tarkoitettuja varoja. Siksi onkin tärkeää, että jatkossa ilmastorahoitukselle sovitaan selkeä, yhteinen määritelmä. Lisäksi on tärkeää huomioida eri rahoitusmuotojen sopivuus. Nykytilanteessa suurin osa rahoituksesta on markkinahintaista lainaa, joka kohdistuu keskitulotason maihin, ei kaikkein köyhimpiin valtioihin.

Lisätietoja: Silla Ristimäki, kehityspolitiikan asiantuntija, silla.ristimaki@fingo.fi, 050 3176702